

ZÁKLADNÍ INFORMACE k ukrajinské problematice v regionálním školství

*Rychlý výběr z dat zahajovacích
výkazů ke školnímu roku 2022/23*

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Úvodem

V souvislosti s ozbrojeným konfliktem na Ukrajině, který eskaloval ruským útokem 24. února 2022, se stává Česko cílem ukrajinských uprchlíků, včetně dětských uprchlíků. Jak se proměňuje situace na Ukrajině, mění se i počet ukrajinských uprchlíků na území ČR. Cílem této zprávy je přinést první informace o aktuálních počtech ukrajinských dětí a žáků v mateřských, základních a středních školách a konzervatořích, tak jak byl školami vykázan v zahajovacích výkazech pravidelného sběru statistických dat¹ ke dni 30. 9. 2022.

Úvodem je třeba říci, že tato mimořádná situace, která nemá v novodobé historii obdoby, s sebou do regionálního školství přináší celou řadu nových fenoménů, jež se v tomto prostředí postupně adaptují. Od jara až do začátku podzimu bylo v otázce počtu dětí a žáků ve školách vycházeno především z údajů, které školy předávaly a následně aktualizovaly v průběžném monitoringu aktuálního vývoje situace. Relevance údajů byla závislá zejména na ochotě škol udržovat tato data v podobě reflektující skutečnost a současně – a možná v mnohem vyšší míře, na rozsahu neustálého pohybu uprchlíků, a to nejen v rámci celé České republiky, ale i při jejich cestě zpět do vlasti. Více vypovídající pohled na tuto problematiku nám tak poskytl právě až údaje vykázané školami v rámci zahajovacích výkazů k novému školnímu roku, jejichž základní přehled přináší tato zpráva.

Z vykázaných dat zcela jednoznačně vyplynulo, že byl k 30. 9. 2022 celkový počet dětí- a žáků-uprchlíků z Ukrajiny ve školách oproti původním očekáváním vycházejícím z průběžného monitoringu (jakož i souhrnných statistik Ministerstva vnitra o celkovém počtu těchto uprchlíků v příslušných věkových kohortách na území České republiky) o něco nižší.

*Pro lepší porozumění následujícímu textu je současně vhodné upozornit na skutečnost, že zatímco bylo v rámci průběžného monitoringu ve školách zacíleno na děti- a žáky-uprchlíky z Ukrajiny, kterým byla v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace udělena dočasná ochrana (zákon č. 65/2022 Sb.), statistické výkazy pracují s širěji vymezeným termínem „azylanti, osoby s dočasnou ochranou“, a to ve smyslu osob požívajících doplňkové ochrany, žadatelů o udělení mezinárodní ochrany (zákon č. 325/1999 Sb.) a osob požívajících dočasnou ochranu (zákon č. 221/2003 Sb. a zákon č. 65/2022 Sb.). Avšak vzhledem k tomu, že byly počty ukrajinských azylantů ve školách před tímto konfliktem zcela zanedbatelné, je v celé zprávě vč. přílohy tato kategorie využita pro popis jeho dopadů na českou vzdělávací soustavu, resp. ke kvantitativním charakteristikám integrace těchto dětí a žáků do vzdělávání. **Azylanty tedy pro účely této zprávy rozumíme víceméně děti- a žáky-uprchlíky z Ukrajiny s udělenou dočasnou ochranou z důvodu aktuálně probíhající válečné krize.***

Pro doplnění potřebného kontextu jsou v některých případech přidány i informace o celkovém počtu Ukrajinců v českých školách (bez ohledu na režim jejich pobytu²), které je zajímavé sledovat například v kontextu složení jednotlivých tříd.

Tato zpráva a její příloha se šíří nezabývají přípravnými třídami základních škol, resp. přípravnými stupni základních škol speciálních, v nichž je zařazeno celkem 358 dětí-azylantů z Ukrajiny.

Součástí zprávy je tabulková příloha.

¹ S 1-01 – Výkaz o mateřské škole podle stavu k 30. 9. 2022, M 3 – Výkaz o základní škole podle stavu k 30. 9. 2022, M 8 – Výkaz o střední škole podle stavu k 30. 9. 2022 a M 9 – Výkaz o konzervatoři podle stavu k 30. 9. 2022.

² Kategoriemi režimu pobytu jsou: 1) osoby s trvalým pobytem (hlava IV a IVa zákona č. 326/1999 Sb.), 2) azylanti, osoby s dočasnou ochranou a 3) osoby bez trvalého pobytu (doplňková kategorie, pokud cizinec nespadá do skupiny ad 1 či ad 2).

Základní informace

- Mezi začátkem školního roku 2021/22 a roku 2022/23 došlo na základě válečného konfliktu na Ukrajině k významnému nárůstu počtu vykázaných dětí a žáků s ukrajinským státním občanstvím³ v regionálním školství. **Ukrajinci se tak stali nejpočetnější skupinou cizinců v českém vzdělávacím systému.**
- **Ukrajínští azylanti** tvořili k 30. 9. 2022 většinu ukrajinských dětí a žáků v regionálním školství (v MŠ 64,4 %, ZŠ 77,6 %, konzervatořích 64,2 %), a to s výjimkou středních škol, kde představovali jen 49,0 % (podobně velkou skupinu zde tvořili ukrajínští žáci s trvalým pobytem). Více viz tabulka 1
- V meziročním vývoji se jasně projevuje vliv uprchlické vlny, kdy až do školního roku 2021/22 tvořili většinový podíl ukrajinských dětí/žáků ty/ti s trvalým pobytem (kromě konzervatoří, kde byla žáků s trvalým pobytem ve školním roce 2021/22 jen zhruba třetina). Více viz příloha, tabulka T1
- **V mateřských školách (MŠ)** přibýlo meziročně celkem 6 891 ukrajinských azylantů, jejich aktuální stav činí 6 904 a tvoří tak 1,9 % všech dětí v MŠ. *(Celkem meziročně přibýlo v MŠ 7 665 ukrajinských dětí, jejich aktuální stav činí 10 718 a tvoří tak 2,9 % všech dětí v MŠ, resp. 55 % všech dětí cizinců v MŠ).* Více viz příloha, tabulka T1, T2.1 a T2.2
- **Z krajů** vykázala největší podíl ukrajinských azylantů v MŠ Praha (3,1 %) následovaná Karlovarským krajem (3,0 %). **Z okresů** největší podíl vykázal kromě Prahy Cheb (3,8 %), dále Plzeň-město (3,7 %) a Karlovy Vary (3,4 %) a **z ORP** (bez Prahy) pak Mariánské Lázně (6,9 %), Králíky (6,5 %) a Vodňany (4,6 %). Více viz příloha, tabulka T2.1
- **V základních školách (ZŠ)** přibýlo meziročně celkem 39 415 ukrajinských azylantů, jejich aktuální stav činí 39 478 (v tom na prvním stupni 22 717 a na druhém stupni 16 761) a tvoří tak 3,9 % všech žáků v ZŠ. *(Celkem meziročně přibýlo v ZŠ 41 203 ukrajinských žáků, jejich aktuální stav činí 50 849 (v tom na prvním stupni 29 135 a na druhém stupni 21 714) a tvoří tak 5,0 % všech žáků v ZŠ, resp. 70 % všech žáků cizinců v ZŠ).* Více viz příloha, tabulka T1, T3.1, T3.1a a T3.2
- **Z krajů** vykázala největší podíl ukrajinských azylantů v ZŠ Praha (6,4 %) následovaná Karlovarským (6,2 %) a Plzeňským krajem (5,3 %). Největší podíl **mezi okresy** vykázaly Karlovy Vary (7,9 %), Cheb a Tachov (shodně 7,2 %) a **z ORP** (bez Prahy) pak Mariánské Lázně (11,8 %), Karlovy Vary (8,6 %) a Tachov (8,0 %). Více viz příloha, tabulka T3.1a
- **Ve středních školách (SŠ)** přibýlo meziročně celkem 3 448 ukrajinských azylantů, jejich aktuální stav činí 3 457 a tvoří tak 0,7 % všech žáků v SŠ. Převažují žáci v maturitních oborech (celkem 2 250, převážně pak v denní formě vzdělávání). *(Celkem meziročně přibýlo v SŠ 3 950 ukrajinských žáků, jejich aktuální stav činí 7 062 a tvoří tak 1,5 % všech žáků v SŠ, resp. cca 50 % všech žáků cizinců v SŠ. Převažují žáci v maturitních oborech (celkem 4 934, převážně pak v denní formě vzdělávání).)* Více viz příloha, tabulka T1, T4.1, T4.1a a T4.2

³ Pokud má dítě/žák dvojí občanství, upřednostní se české, dále občanství státu EU. Děti/žáci s ukrajinským občanstvím budou pro zjednodušení dále v této zprávě uváděni jako ukrajinské děti / ukrajínští žáci.

- Největší podíl ukrajinských azylantů v SŠ vykázal **z krajů** Plzeňský a Karlovarský (shodně 1,1 %) a **z okresů** Tachov a Jeseník (shodně 2,1 %), a dále Český Krumlov a Cheb (shodně 1,7 %).

Více viz příloha, tabulka T4.1a

- **V konzervatořích** přibýlo meziročně celkem 88 ukrajinských azylantů, což je i aktuální stav, který představuje 2,3 % všech žáků v konzervatořích, všichni v denní formě vzdělávání. *(Celkem meziročně přibýlo v konzervatořích 94 ukrajinských žáků, jejich aktuální stav činí 136 a tvoří tak 3,6 % všech žáků v konzervatořích, resp. necelých 50 % všech žáků cizinců v konzervatořích. Všichni jsou v denní formě vzdělávání.)*

Více viz příloha, tabulka T1

- **Z hlediska zřizovatele** je naprostá většina ukrajinských azylantů umístěna ve veřejných školách, přičemž v neveřejných⁴ školách (MŠ, ZŠ, SŠ) tvoří ukrajinští azylanti menší podíl ze všech zde umístěných dětí/žáků, než je tomu ve školách veřejných (ve veřejných MŠ 1,9 %, ZŠ 4,0 % a SŠ 0,8 %, v neveřejných MŠ 1,4 %, ZŠ 1,7 % a SŠ 0,7 %). Výjimku tvoří pouze konzervatoře, kde jsou jich 2,1 % ve veřejných a 3,1 % v neveřejných.

Více viz příloha, tabulka T2.1, T3.1a a T4.1a

- V ČR je celkem 85 **tříd ZŠ s podílem 50 % a více ukrajinských azylantů** a největší podíl takové třídy tvoří v Karlovarském a Středočeském kraji a v Praze, konkrétně pak v okrese Kolín, Mladá Boleslav a Cheb a v ORP kromě Prahy, Mladé Boleslavi a Kolína také ještě v Mariánských Lázních a Humpolci. *(Tříd ZŠ s 50% a vyšším podílem ukrajinských žáků je v ČR celkem 112, tj. 0,2 %.)*

Více viz příloha, tabulka T3.4 a T3.4a

- **Tříd ZŠ tvořených pouze ukrajinskými azylanty** je cca 0,1 %, což je 61 tříd (s celkem 1 279 žáky), a největší podíl opět tvoří v okresech Kolín, Mladá Boleslav a Cheb a v ORP Kolín, Mladá Boleslav, Mariánské Lázně a Český Brod. *(Tříd ZŠ tvořených pouze ukrajinskými žáky je v ČR celkem 74 a je v nich vzděláváno 1 465 takových žáků, z toho 1 417 azylantů.)*

Více viz příloha, tabulka T3.1, T3.1a, T3.4 a T3.4a

- V ČR jsou celkem 2 **třídy SŠ s podílem 50 % a více ukrajinských azylantů** (v ORP Brandýs nad Labem – Stará Boleslav a Plzeň) a jen 1 třída tvořená zcela ukrajinskými azylanty (konkrétně jde o 1 SŠ v Plzni). *(Tříd SŠ s 50% a vyšším podílem ukrajinských žáků je v ČR celkem 7, plně ukrajinské třídy jsou pak dvě.)*

Více viz příloha, tabulka T4.4 a T4.4a

- Většina běžných MŠ nevykázala žádné ukrajinské azylanty, v 30,2 % běžných MŠ je celkem jeden až pět ukrajinských azylantů a více než pět ukrajinských azylantů vykázalo 6,0 % běžných MŠ (největší podíl tvoří v Praze, Karlovarském a Královéhradeckém kraji).

Více viz příloha, tabulka T2.4a

- Ve většině běžných tříd ZŠ (59,3 %) a absolutní většině běžných tříd SŠ (90,3 %) není zařazen žádný ukrajinský azylant. Jeden až pět ukrajinských azylantů ve třídě je v 39,7 % tříd v ZŠ a v 9,5 % tříd v SŠ. Více než pět ukrajinských azylantů ve třídě má pak jen 1,0 % tříd ZŠ (největší podíl tvoří v Praze, Karlovarském a Libereckém kraji) a 0,3 % tříd v SŠ (největší podíl tvoří v Libereckém kraji).

Více viz příloha, tabulka T3.4a a T4.4a

⁴ Tj. ve školách soukromých a církevních.

Přehled o počtech ukrajinských dětí a žáků vykázaných školami k 30. 9. 2022

Následující tabulka zobrazuje jak absolutní počty vykázaných ukrajinských dětí / ukrajinských žáků, tak jejich podíly celkem podle druhu škol, a také dle dalších forem a typů vzdělávání. Vyjádřen je i podíl ukrajinských dětí / ukrajinských žáků v neveřejných školách.

Speciální pozornost je v tabulce věnována údajům vztahujícím se výslovně ke skupině ukrajinských azylantů, kterých bylo k 30. 9. 2022 v regionálním školství celkem 50 285 z celkového počtu 1 850 696 dětí a žáků v mateřských, základních a středních školách a konzervatořích, tj. 2,7 %.⁵ Z tabulky je patrné, že ukrajinští azylanti tvořili celkem 1,9 % z celkového počtu dětí v MŠ (u neveřejných jen 1,4 %). V případě žáků ZŠ činil podíl ukrajinských azylantů 3,9 %, resp. v případě neveřejných škol 1,7 %. V případě žáků SŠ odpovídal podíl ukrajinských azylantů 0,7 %, a to shodně v rámci celku i čistě neveřejných SŠ. U konzervatoří pak byl podíl těchto azylantů vyšší v případě neveřejných subjektů (3,1 %) než v rámci těchto subjektů jako celku (2,3 %).

Tabulka 1: Děti/žáci celkem, ukrajinské děti/žáci a z toho azylanti v jednotlivých typech škol, stupních, formách a oborech vzdělávání k 30. 9. 2022

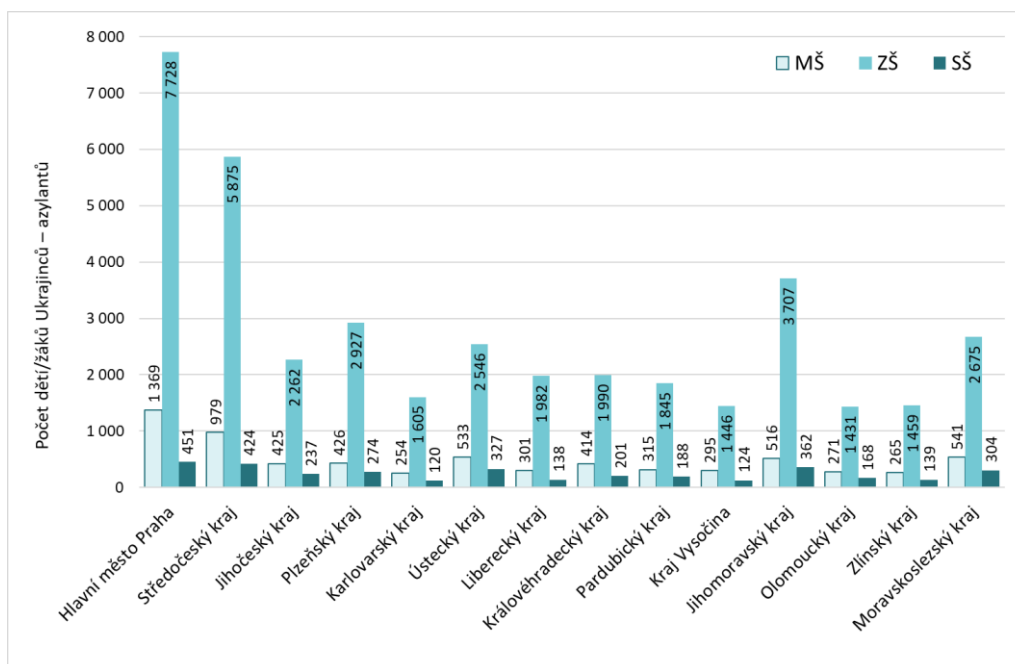
		Počet dětí a žáků celkem	z toho		Podíl ukrajinských dětí a žáků z dětí/žáků celkem	Podíl ukrajinských azylantů z dětí/žáků celkem	Podíl ukrajinských azylantů z ukrajinských dětí/žáků
			počet ukrajinských dětí a žáků	z toho			
				počet azylantů			
MŠ		369 205	10 718	6 904	2,9 %	1,9 %	64,4 %
z toho neveřejné MŠ		16 883	481	238	2,8 %	1,4 %	49,5 %
Přípravné třídy ZŠ a přípravné stupně ZŠ speciálních		6 731	464	358	6,9 %	5,3 %	77,2 %
ZŠ		1 007 778	50 849	39 478	5,0 %	3,9 %	77,6 %
v tom	1. stupeň	569 927	29 135	22 717	5,1 %	4,0 %	78,0 %
	2. stupeň	437 851	21 714	16 761	5,0 %	3,8 %	77,2 %
z toho neveřejné ZŠ		32 970	794	558	2,4 %	1,7 %	70,3 %
SŠ - počty fyzických osob		463 181	7 062	3 457	1,5 %	0,7 %	49,0 %
SŠ - počty studií		463 200	7 062	3 457	1,5 %	0,7 %	49,0 %
v tom	maturitní obory	365 384	4 934	2 250	1,4 %	0,6 %	45,6 %
	v tom denní forma vzdělávání	352 813	4 848	2 235	1,4 %	0,6 %	46,1 %
		ostatní formy vzdělávání	12 571	86	15	0,7 %	0,1 %
	nematuritní obory	97 816	2 128	1 207	2,2 %	1,2 %	56,7 %
	v tom denní forma vzdělávání	94 983	2 098	1 203	2,2 %	1,3 %	57,3 %
		ostatní formy vzdělávání	2 833	30	4	1,1 %	0,1 %
z toho neveřejné SŠ		81 340	1 505	538	1,9 %	0,7 %	35,7 %
Konzervatoře - počty fyzických osob		3 801	136	88	3,6 %	2,3 %	64,7 %
Konzervatoře - počty studií		3 837	137	88	3,6 %	2,3 %	64,2 %
z toho denní forma vzdělávání		3 640	137	88	3,8 %	2,4 %	64,2 %
z toho neveřejné konzervatoře		804	40	25	5,0 %	3,1 %	62,5 %

⁵ Tyto počty nezahrnují studenty vyšších odborných škol, ve kterých k okamžiku zpracování této zprávy ještě probíhal sběr dat. V případě SŠ a konzervatoří je v tabulce uveden počet studií, neboť někteří žáci se vzdělávají ve více než jednom oboru.

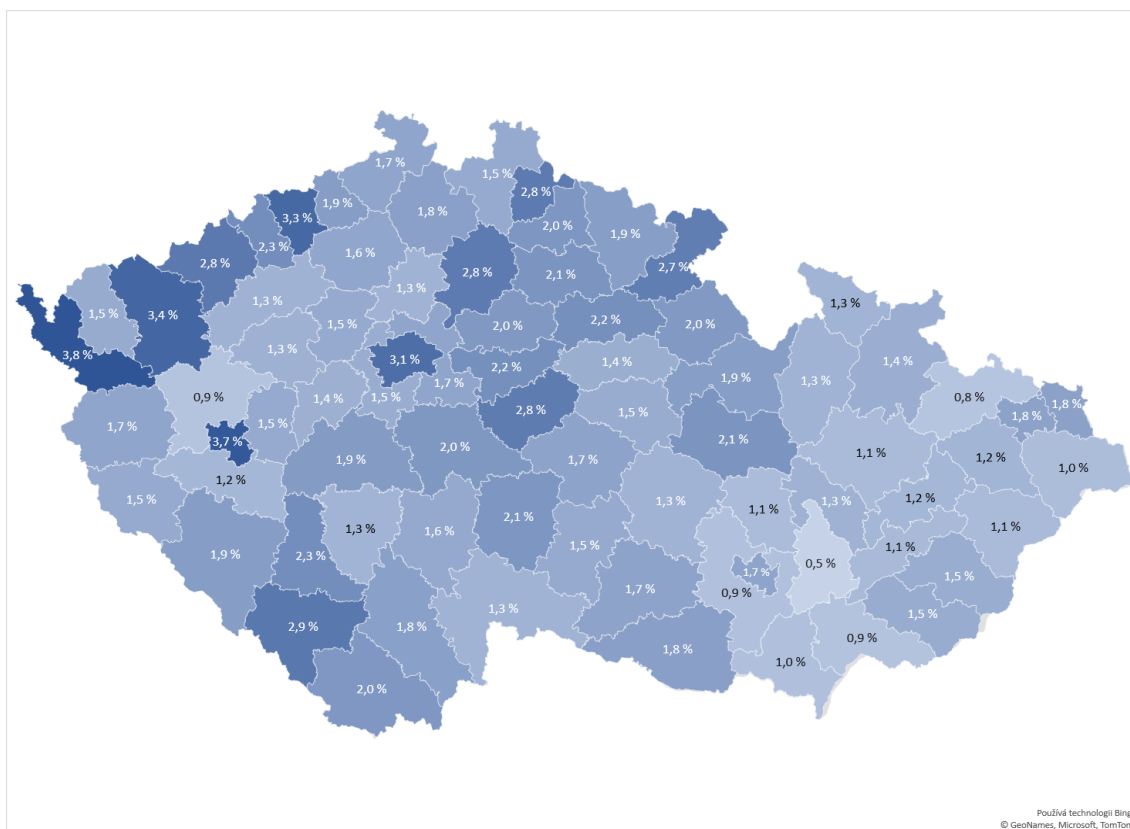
Rozložení ukrajinských dětí- a žáků-azylantů dle krajů a okresů k 30. 9. 2022

Následující grafy zobrazují rozložení ukrajinských azylantů v MŠ, ZŠ a SŠ napříč kraji (v absolutních počtech) a okresy (v podílech). Vzhledem ke specifickému rozmístění konzervatoří v rámci ČR nejsou rozdíly mezi kraji a okresy uváděny. Podíly v krajích a rozložení dle jednotlivých ORP jsou dostupné v samostatné tabulkové příloze.

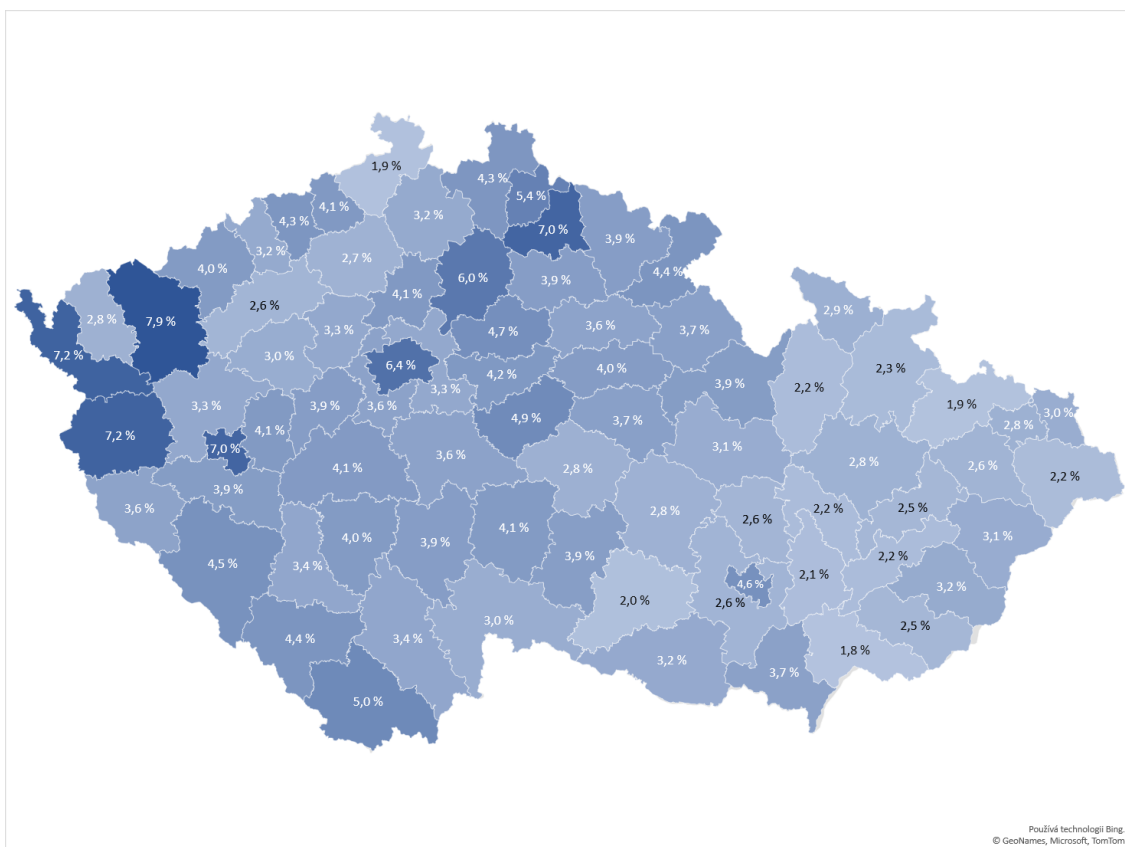
Obrázek 1: Počty ukrajinských dětí- a žáků-azylantů v MŠ, ZŠ a SŠ v jednotlivých krajích

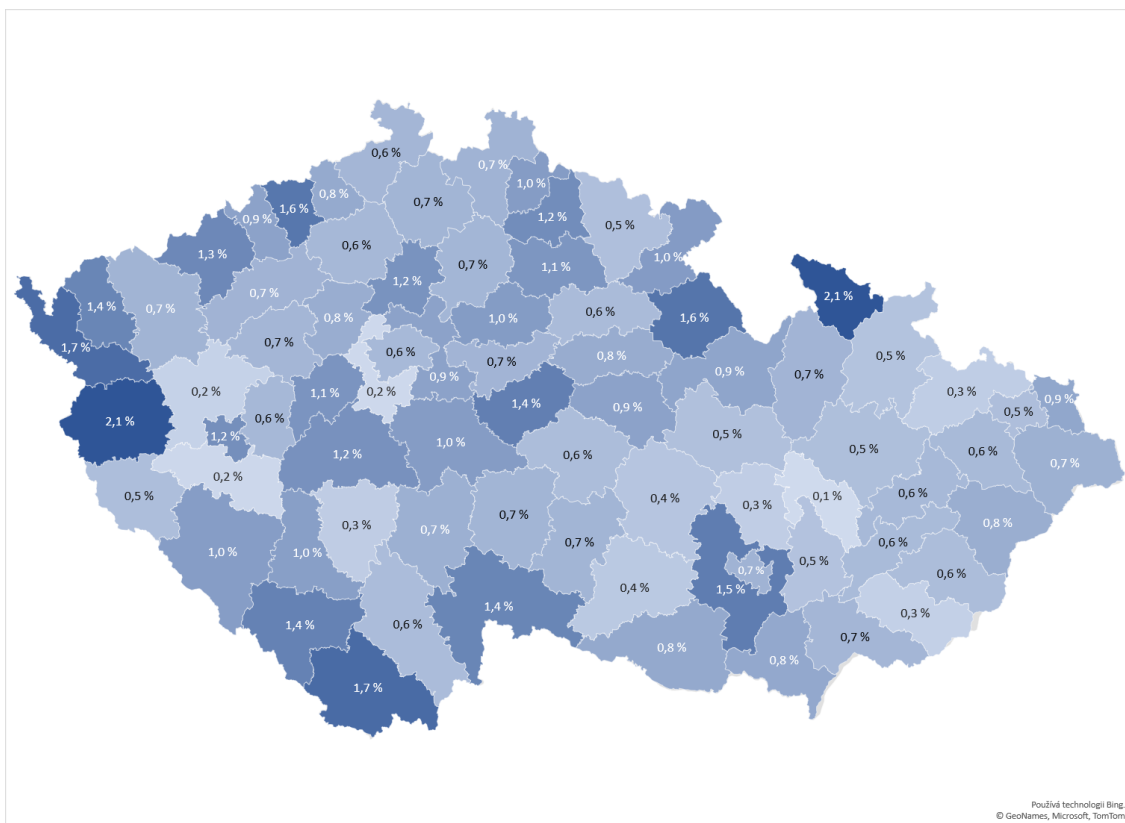
Obrázek 2: Podíly ukrajinských dětí-azylantů v MŠ z celkového počtu dětí MŠ v jednotlivých okresech

Obrázek 3: Podíly ukrajinských žáků-azylantů v ZŠ z celkového počtu žáků ZŠ v jednotlivých okresech

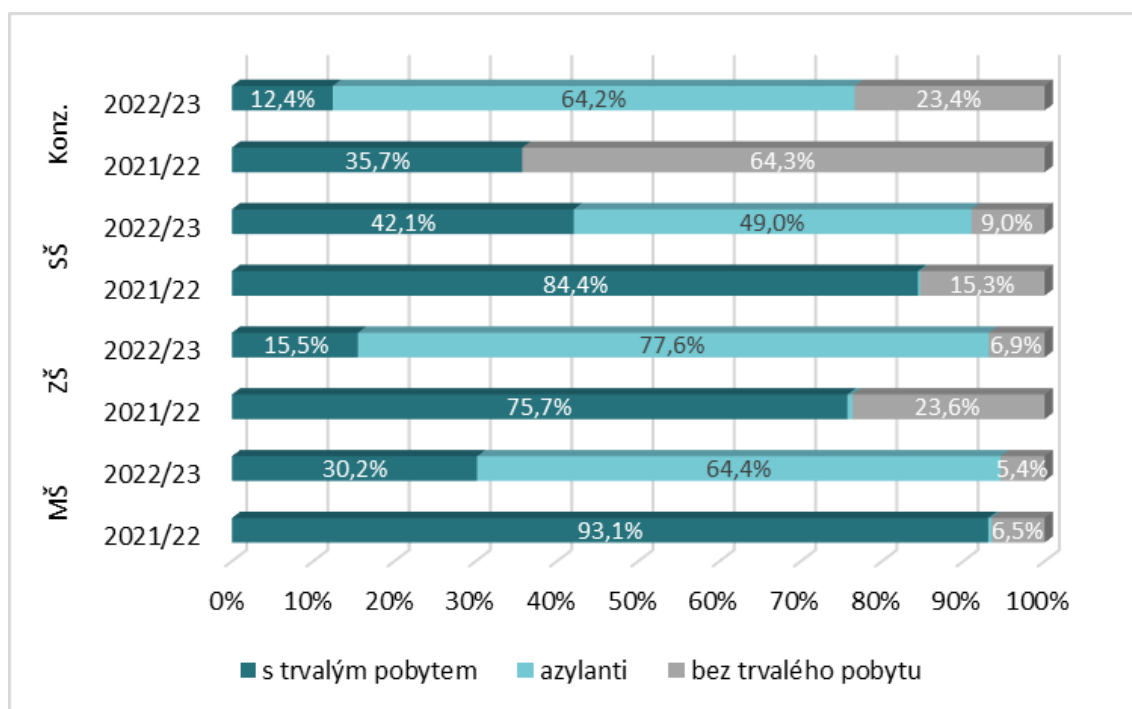
Obrázek 4: Podíly ukrajinských žáků-azylantů v SŠ z celkového počtu žáků SŠ v jednotlivých okresech

Rozložení ukrajinských dětí- a žáků-azylantů z hlediska režimu pobytu a dle počtu ukrajinských žáků ve třídě k 30. 9. 2022

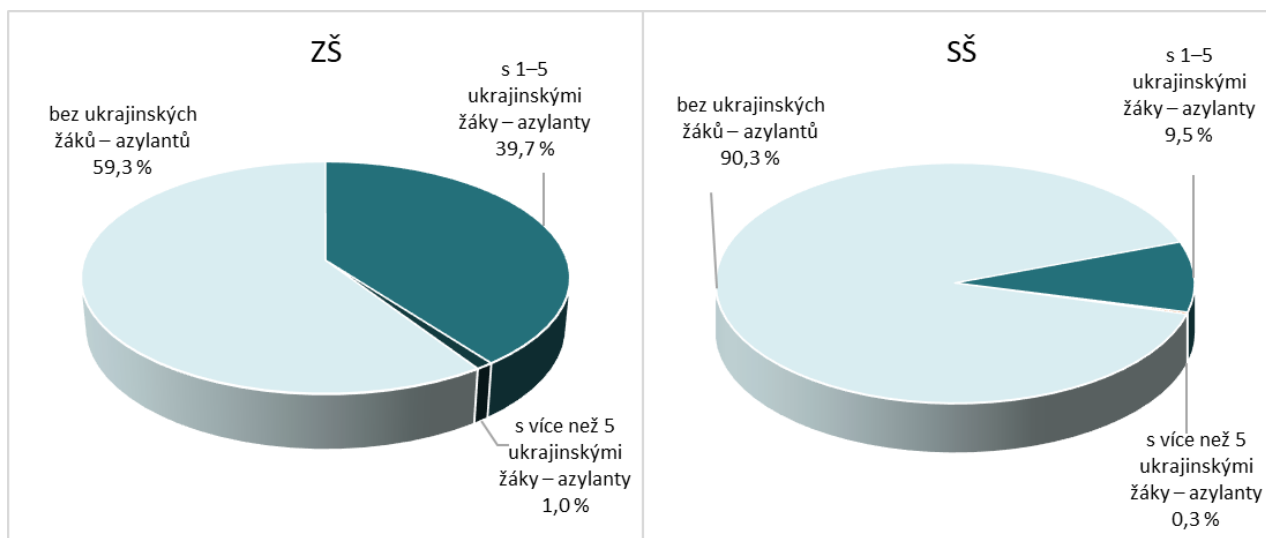
Z hlediska režimu pobytu tvořili k 30. 9. 2022 většinu ukrajinských dětí a žáků v regionálním školství azylanti, s výjimkou středních škol, kde podobně velkou skupinu tvořili ukrajinští žáci s trvalým pobytem. V meziročním vývoji se jasně projevila vlna uprchlické vlny, kdy do školního roku 2021/22 tvořili většinový podíl ukrajinských dětí/žáků ty/ti s trvalým pobytem (kromě konzervatoří, kde byla žáků s trvalým pobytem v roce 2021/22 jen zhruba třetina).

Obrázek 5: Struktura ukrajinských dětí a žáků podle druhu pobytu – srovnání školního roku 2021/22 a 2022/23

Ve většině běžných tříd ZŠ i SŠ nejsou zařazeni žádní ukrajinští žáci-azylanti (viz obrázek 6).

Obrázek 6: Podíl běžných tříd podle počtu ukrajinských žáků-azylantů ve třídě

V plně ukrajinských třídách se v běžných ZŠ vzdělává 2,9 % všech ukrajinských žáků, v případě ukrajinských azylantů to je 3,6 % všech ukrajinských žáků azylantů. Naprostá většina žáků v plně ukrajinských třídách jsou přitom právě ukrajinští azylanti.

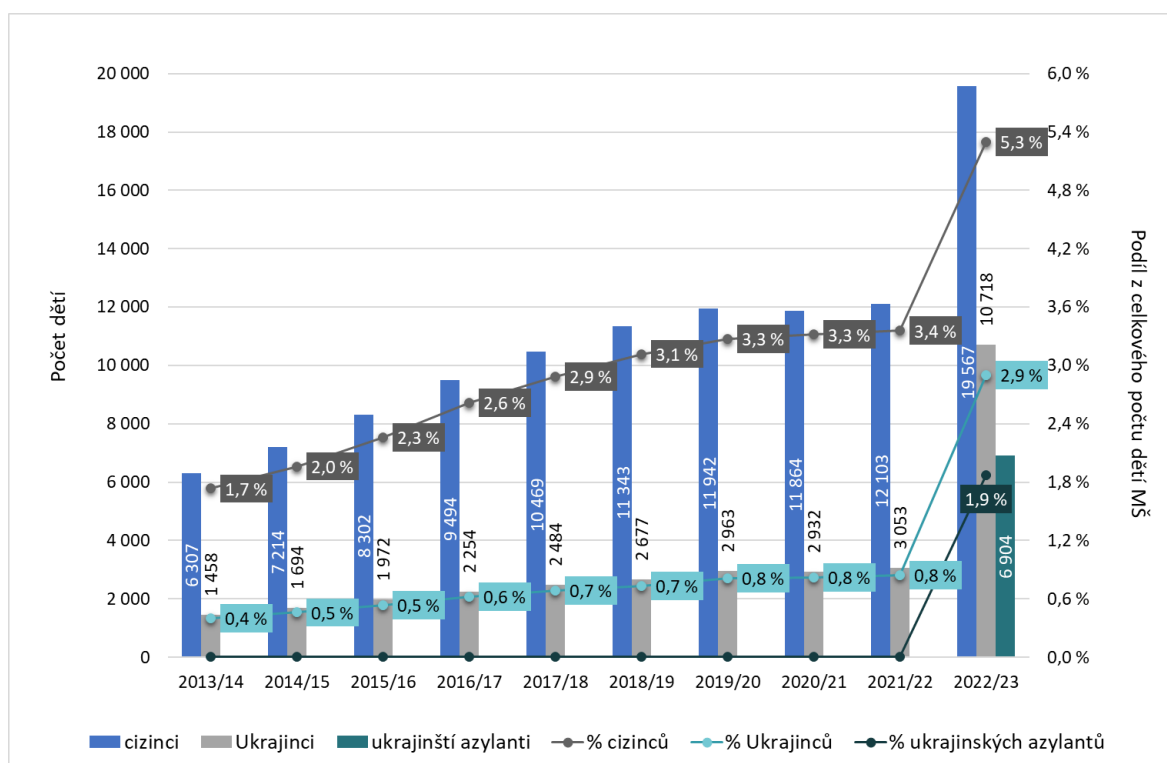
Tabulka 2: Plně ukrajinské běžné třídy v ZŠ – počty a podíly tříd a žáků

	Běžné třídy celkem	Plně ukrajinské běžné třídy	podíl z celkového počtu
Počet tříd	47 260	74	0,2 %
Počet žáků	979 037	1 465	0,1 %
z toho Ukrajinci	50 437	1 465	2,9 %
z toho ukrajinští azylanti	39 221	1 417	3,6 %

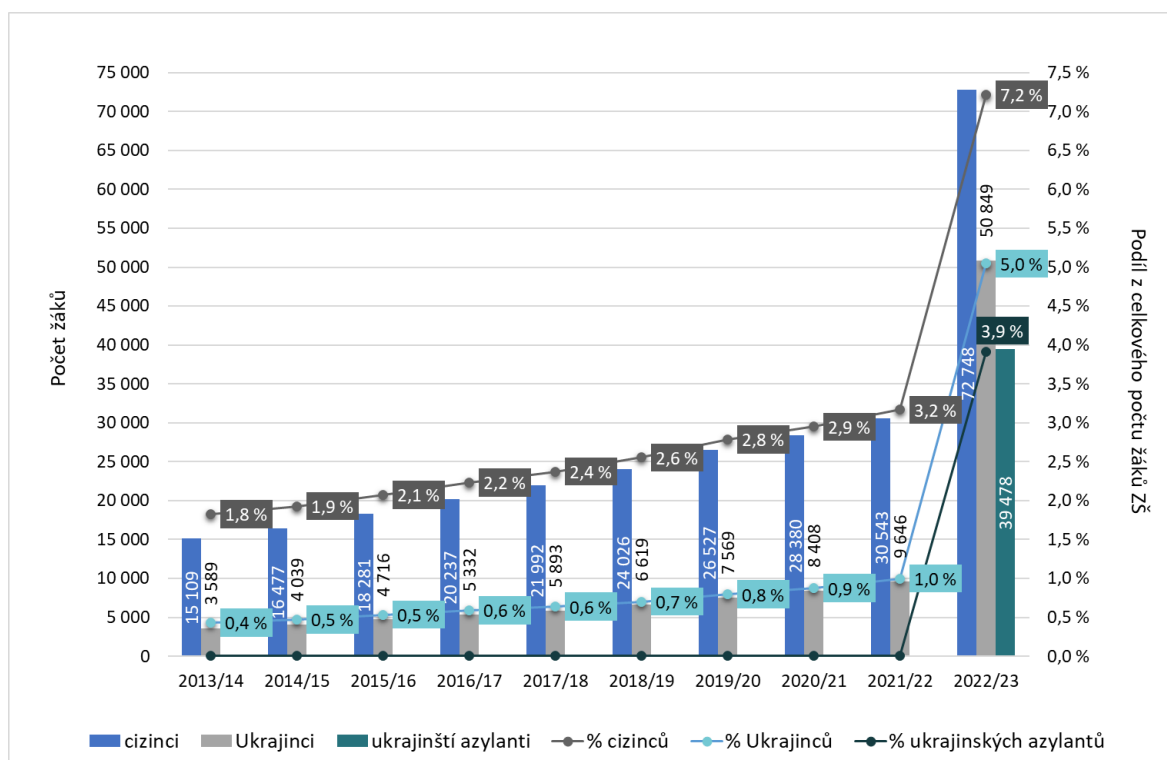
Meziroční vývoj podílu dětí- a žáků- cizinců a těch s ukrajinským státním občanstvím

V průběhu posledních let počet dětí a žáků cizinců průběžně mírně narůstá a Ukrajinci tvoří jejich významný podíl. Mezi začátkem školního roku 2021/22 a 2022/23 došlo ve všech typech škol k výraznému nárůstu jak v jejich počtu, tak v podílu, který tvoří mezi cizinci – viz následující grafy.

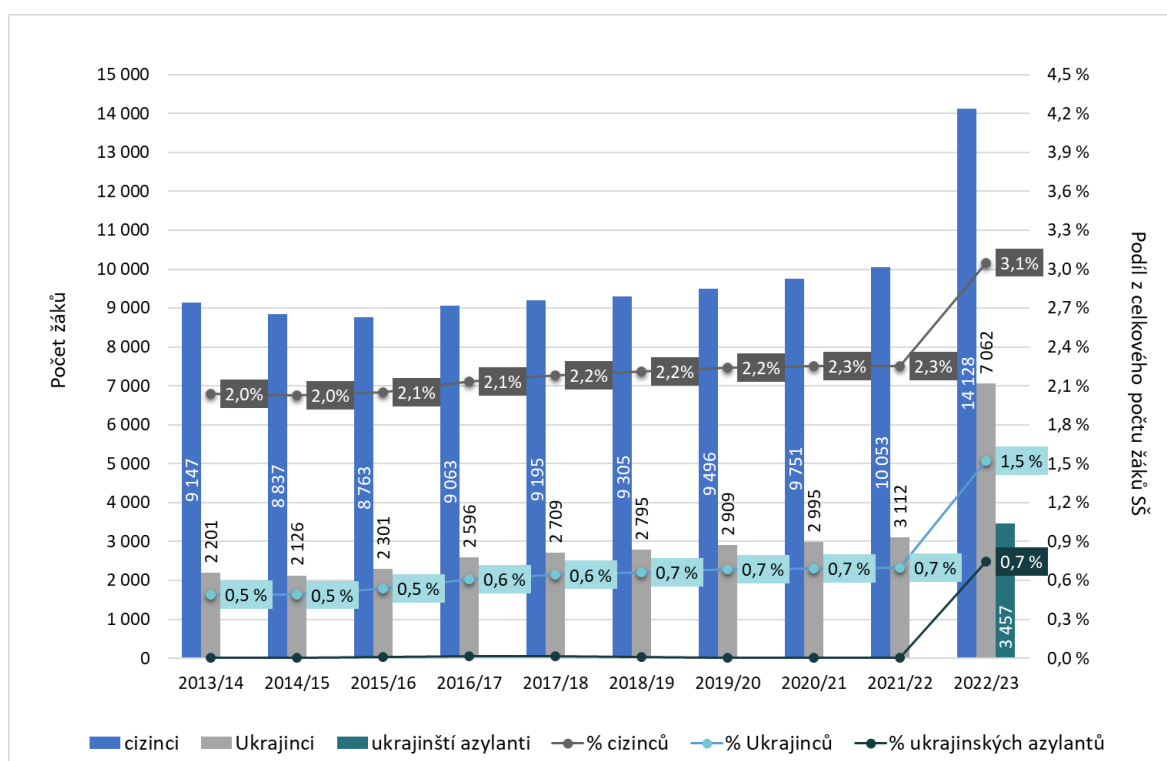
Obrázek 7: Vývoj počtu a podílu dětí cizinců a ukrajinských dětí v MŠ ve školním roce 2013/14 až 2022/23

Obrázek 8: Vývoj počtu a podílu žáků cizinců a ukrajinských žáků v ZŠ ve školním roce 2013/14 až 2022/23

Obrázek 9: Vývoj počtu a podílu žáků cizinců a ukrajinských žáků SŠ ve školním roce 2013/14 až 2022/23

Obrázek 10: Vývoj počtu a podílu žáků cizinců a ukrajinských žáků konzervatoří ve školním roce 2013/14 až 2022/23

